

АСАБЛІВАСЦІ АРГАНІЗАЦЫІ АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ ПРЫ ВЫВУЧЭННІ ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАЎ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

1. Вучэбныя праграмы

У 2024/2025 навучальным годзе выкарыстоўваюцца наступныя вучэбныя праграмы:

Беларуская мова									
Клас	V	VI	VII	VIII	IX	X		XI	
						баз. узр.	павыш. узр.	баз. узр.	павыш. узр.
Год зацвярджэння вучэбнай праграмы	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023
Беларуская літаратура									
Клас	V	VI	VII	VIII	IX	X		XI	
						баз. узр.	павыш. узр.	баз. узр.	павыш. узр.
Год зацвярджэння вучэбнай праграмы	2023	2023	2023	2024	2023	2023	2023	2023	2023

Усе вучэбныя праграмы размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> *Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Беларуская мова, Беларуская літаратура.*

У вучэбную праграму па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» для 8-га класа ўнесены наступныя змяненні:

у спіс для абавязковага чытання і абмеркавання ўключаны творы: В. Гардзеі «Мая зямля – мая калыска...», У. Мазго «Я слухаю...», З. Марозаў «Жаўрук», М. Пазнякоў «Ты ўжо на роднай Беларусі...» (з цыкла «Трыялеты (Максіму Багдановічу)»), А. Зэкаў «Паўлін і Певень»; распрацаваны анатацыі да новых твораў;

у спіс твораў для дадатковага чытання ўключаны творы М. Пазнякова «Хлеб для партызанаў» і У. Саламахі «Жыць тры дні».

2. Вучэбныя выданні

Электронныя версіі вучэбных дапаможнікаў і падручнікаў размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале (<http://e-padruchnik.adu.by>).

Да 2024/2025 навучальнага года перавыдадзены з улікам вынікаў вопытнай праверкі, дыялогавых пляцовак, грамадскай экспертызы наступныя падручнікі:

Вучэбны прадмет «Беларуская мова»

Валочка, Г. М. Беларуская мова : падручнік для 5 класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання : у 2 ч. / Г. М. Валочка [і інш.]. – Мінск : Акадэмія адукацыі, 2024.

У параўнанні з папярэднім выданнем з гэтай узмацнення выхаваўчага патэнцыялу вучэбнага прадмета «Беларуская мова» падручнік дапоўнены культурознаўчымі тэкстамі, якія выкарыстоўваюцца на ўроках мовы ў якасці дыдактычнага матэрыялу і сваім зместам выходзяць у вучняў павагу да мовы, Радзімы, яе прыроды і людзей; садзейнічаюць фарміраванню нацыянальнай самасвядомасці, грамадзянскасці, патрыятызму, сістэмы маральна-этычных якасцей, паважлівых адносін да сямейных каштоўнасцей, павагі да гістарычнага мінулага і стваральнай працы на карысць беларускай дзяржавы.

Вучэбны прадмет «Беларуская літаратура»

Лазарук, М. А. Беларуская літаратура : падручнік для 8 класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання / М. А. Лазарук [і інш.]. – Мінск : Акадэмія адукацыі, 2024.

У параўнанні з папярэднім выданнем з гэтай узмацнення выхаваўчага патэнцыялу вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» ў падручнік уключаны творы В. Гардзея «Мая зямля – мая калыска...», М. Пазнякова «Ты ўжо на роднай Беларусі...» (з цыкла «Трыялеты (Максіму Багдановічу)»); істотна перапрацаваны артыкулы па тэорыі літаратуры і даведнік пра аўтараў твораў, змешчаных у падручніку; узмацнены метадычны апарат да раздзелаў і твораў пытаннямі і заданнямі на фарміраванне ў вучняў пачуцця патрыятызму, грамадзянскасці, сістэмы маральна-этычных каштоўнасцей.

Рэкамендацыі па рабоце з вучэбнымі дапаможнікамі размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: [https://adu.by/ Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдня адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Беларуская мова, Беларуская літаратура](https://adu.by/Галоўная/Адукацыйны_працэс.2024/2025_навучальны_год/Агульная_сярэдняя_адукацыя/Вучэбныя_прадметы.V-XI_класы/Беларуская_мова,Беларуская_літаратура).

Звяртаем увагу, што пры арганізацыі адукацыйнага працэсу неабходна ўлічваць рэкамендацыі «Аб актуальных пытаннях выкладання вучэбных прадметаў сацыяльна-гуманітарнага напрамку ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі», размешчаныя на нацыянальным адукацыйным партале: [https://adu.by/ Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдня адукацыя / Метадычныя рэкамендацыі, указанні](https://adu.by/Галоўная/Адукацыйны_працэс.2024/2025_навучальны_год/Агульная_сярэдняя_адукацыя/Метадычныя_рэкамендацыі_указанні).

Да 2024/2025 навучальнага года падрыхтаваны новыя выданні для настаўнікаў:

Вучэбны прадмет «Беларуская мова»

Беларуская мова ў 5 класе : вучэбна-метадычны дапаможнік для настаўнікаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання / Г. М. Валочка [і інш.]. – Мінск : Нацыянальны інстытут адукацыі, 2023.

Беларуская мова ў 6 класе : вучэбна-метадычны дапаможнік для настаўнікаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання / Г. М. Валочка [і інш.]. – Мінск : Акадэмія адукацыі, 2024.

Вучэбны прадмет «Беларуская літаратура»

Навумчык, М. І. Беларуская літаратура ў 6 класе : вучэбна-метадычны дапаможнік для настаўнікаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі, з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання / М. І. Навумчык. – Мінск : Нацыянальны інстытут адукацыі, 2023.

У дапаможніках змяшчаюцца метадычныя рэкамендацыі да правядзення ўрокаў розных тыпаў па беларускай мове і беларускай літаратуры, якія дапамогуць настаўніку паспяхова рэалізаваць асноўныя патрабаванні вучэбнай праграмы, будуць садзейнічаць фарміраванню прадметных, асобасных і метапрадметных кампетэнцый вучняў.

Інфармацыя аб вучэбна-метадычным забеспячэнні адукацыйнага працэсу па вучэбных прадметах «Беларуская мова», «Беларуская літаратура» да 2024/2025 навучальнага года размешчана на нацыянальным адукацыйным партале: [https://adu.by/ Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдня адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Беларуская мова, Беларуская літаратура.](https://adu.by/)

3. Арганізацыя адукацыйнага працэсу пры вывучэнні вучэбнага прадмета на павышаным узроўні

На II ступені агульнай сярэдняй адукацыі вучэбныя прадметы «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» могуць вывучацца на павышаным узроўні ў VIII і IX класах у аб'ёме не больш за дзве дадатковыя вучэбныя гадзіны на тыдзень.

Рэкамендацыі па арганізацыі вывучэння беларускай мовы і літаратуры на павышаным узроўні размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: [https://adu.by/ Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдня адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Беларуская мова, Беларуская літаратура.](https://adu.by/)

Пры вывучэнні вучэбных прадметаў «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» ў X і XI класах на павышаным узроўні выкарыстоўваюцца электронныя дадаткі для павышанага ўзроўню: «Беларуская мова. 10 клас»,

«Беларуская літаратура. 10 клас», «Беларуская мова. 11 клас», «Беларуская літаратура. 11 клас», размешчаныя на рэсурсе <http://profil.adu.by>.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі адукацыйнага працэсу на павышаным узроўні ў X–XI класах устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з выкарыстаннем вучэбных дапаможнікаў размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> *Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Беларуская мова, Беларуская літаратура.*

4. Асаблівасці тыпавога вучэбнага плана ліцэяў

Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 24.04.2024 № 47 зацверджаны тыпавы вучэбны план ліцэя. Па асобных вучэбных прадметах, якія вывучаюцца ў ліцэі на павышаным узроўні, устаноўлены дыяпазон (ад мінімальнага да максімальнага) колькасці вучэбных гадзін пры вывучэнні вучэбных прадметаў «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» на павышаным узроўні. У сувязі з гэтым прапануецца размеркаванне вучэбных гадзін па раздзелах для вывучэння вучэбнага прадмета «Беларуская мова» на павышаным узроўні і вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» на базавым і павышаным узроўнях.

Вучэбны прадмет «Беларуская мова» (павышаны ўзровень)

Табліца

Клас	Раздзел вучэбнай праграмы	Колькасць гадзін на вывучэнне раздзела (4 гадзіны на тыдзень)
X	Роля мовы ў жыцці чалавека і грамадства	2
	Маўленне	6
	Тэкст	6
	Культура маўлення	8
	Фанетыка і арфаэпія. Графіка і арфаграфія. Культура маўлення	32
	Лексіка. Фразеалогія. Культура маўлення	19
	Марфемная будова слова. Словаўтварэнне і арфаграфія. Культура маўлення	15
	Марфалогія і арфаграфія. Культура маўлення	42
	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага	6
	Рэзервовыя гадзіны	4
	УСЯГО	140
XI	Агульныя звесткі пра мову	2
	Стылістыка	8
	Маўленчыя зносіны	6
	Сінтаксіс і пунктуацыя. Культура маўлення	13
	<i>Словазлучэнне</i>	
<i>Просты сказ</i>	48	
<i>Складаны сказ. Чужая мова</i>	47	

Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага	8
Рэзервовыя гадзіны	4
УСЯГО	136

Вучэбны прадмет «Беларуская літаратура» (павышаны ўзровень)

Табліца 1

Клас	Раздзел вучэбнай праграмы	Колькасць гадзін на вывучэнне раздзела пры вывучэнні вучэбнага прадмета 4 гадзіны на тыдзень
X	УВОДЗІНЫ	2
	ДАЎНЯЯ ЛІТАРАТУРА (XI–XVIII стст.)	
	Літаратура эпохі Сярэднявекі	2
	Кірыл Тураўскі. Словы. Казанні. Павучанні. Жыццё і літаратурна-асветніцкая дзейнасць К. Тураўскага. Пропаведзь маральнага ўдасканалення чалавека і грамадства, крытыка чалавечых заган. Высокае паэтычнае майстэрства К. Тураўскага (метафарызм, красамоўства, багацце лексікі)	2
	Літаратура эпохі Адраджэння	2
	Францыск Скарына. Прадмова да ўсёй Бібліі, прадмова да Псалтыра і кнігі Іова (урыўкі)	2
	Развіццё беларускага кнігадрукавання	2
	Літаратура эпохі Барока	2
	Літаратура эпохі Асветніцтва	2
	РАЗВІЦЦЁ НОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ XIX ст.	
	Агульная характарыстыка беларускай літаратуры XIX ст.	2
	Рамантызм у еўрапейскім і беларускім мастацтве слова канца XVIII – першай паловы XIX ст. як вядучы літаратурны напрамак (з абагульненнем раней вывучанага)	2
	Ян Чачот. Вершы «Покуль сонца ўзыходзіць...», «Да мілых мужычкоў», «На прыезд Адама Міцкевіча»	2
	Францішак Багушэвіч. Паэма «Кепска будзе!»; апавяданне «Тралялёначка»	4
	Янка Лучына. Верш «Роднай старонцы»; паэма «Паляўнічыя акварэлькі з Палесся» (ва ўрыўках)	2
	Тарас Шаўчэнка. Вершы «Думка» («Цяжка-цяжка жыць на свеце...»), «Садок вішнёвы каля хаты...»	1
	ШЛЯХІ РАЗВІЦЦЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XX ст.	
	Беларуская літаратура пачатку XX стагоддзя	2
	Цётка. Вершы «Мае думкі», «Вера беларуса», «Мора»; апавяданне «Асеннія лісты»	3
	Ядвігін Ш. Апавяданне «Дуб-дзядуля»	2

Янка Купала. Драма «Раскіданае гняздо»	4
Якуб Колас. Трылогія «На ростанях» (частка першая «У палескай глушы»); паэма «Сымон-музыка»	8
Максім Багдановіч. Вершы «Песняру», «Кніга», «Летапісец», «Мяжы», «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...»; «Страцім-лебедзь»	4
Алесь Гарун. Вершы «Ты, мой брат, каго зваць Беларусам...», «Ідуць гады»	1
Беларуская літаратура 1920 – 1930-х гадоў: агляд	2
Літаратура Заходняй Беларусі, яе сувязь з агульнанацыянальнай літаратурай (Уладзімір Жылка, Максім Танк, Міхась Машара, Валянцін Таўлай, Міхась Васілёк і іншыя пісьменнікі)	1
Максім Гарэцкі. Апавяданне «Літоўскі хутарок»; аповесць «Дзве душы»	5
Вацлаў Ластоўскі. Аповесць «Лабірынты»	3
Змітрок Бядуля. Абрэзкі, лірычныя мініяцюры «Плач пралескаў», «Нібы рупны араты...»; апавяданне «Бондар»	3
Уладзімір Дубоўка. Вершы «О Беларусь, мая шыпшына», «Залатая асенняя раніца...», «Родная мова, цудоўная мова!», «Цягнік спяшаўся»	2
Гіём Апалінэр. Вершы «Мост Мірабо», «Цень»	1
Уладзімір Жылка. Вершы «Меч», «Палімпсест», «Мы любім дзіўныя паданні», «Беларусь», «Максім Багдановіч»	2
Язэп Пушча. Вершы «Раніцу шчэбет пільнуе...», «Светлых дзён хараство», «Каплі вады», «Лісты да сабакі», «Лета»	2
Кандрат Крапіва. Байкі «Дзед і баба», «Саманадзежны конь»; камедыя «Хто смяецца апошнім»	5
Андрэй Мрый. Раман «Запіскі Самсона Самасуя»	3
Міхась Зарэцкі. Апавяданні «Дзіўная», «Кветка пажоўкляя»	2
Стэфан Цвейг. Навела «Нябачная калекцыя»	1
Беларуская літаратура перыяду Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945). Агляд	2
Героіка-патрыятычны пафас ваеннай лірыкі	6
Кузьма Чорны. Апавяданне «Макаркавых Волька»; раман «Пошукі будучыні»	7
Андрэ Маруа. Навела «Пакаранне золатам»	1
Беларуская літаратура пасляваенных дзесяцігоддзяў (1945–1965)	2
Здабыткі ў жанры паэмы	6
Пімен Панчанка. Вершы «Герой», «Толькі лісцем рабін шалахні...», «Родная мова», «Спарышы», «Той дзень прапаў і страчаны навекі...», «Крык сойкі», «Мала сказаць: ненавіджу...»	4

	Іван Мележ. Раманы «Людзі на балоце», «Подых навальніцы»	8
	Паўтарэнне і падагульненне вывучанага за год	2
	Урокі па творах для дадатковага чытання	3
	Рэзерв вучэбнага часу	2
	УСЯГО (у тым ліку на напісанне навучальных і кантрольных сачыненняў)	140
XI	БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА перыяду 1960-х – пачатку 1990-х гадоў	
	Развіццё беларускай літаратуры ў 1960-х – пачатку 1990-х гадоў. Агляд	3
	Іван Шамякін. Аповесць «Гандлярка і паэт»; раман «Сэрца на далоні»	10
	Андрэй Макаёнак. «Зацюканы апостал»	4
	Янка Брыль. Апавяданне «Галя»; лірычныя мініяцюры «Загадка», «Трохі пра вечнае»	4
	Васіль Быкаў. Аповесці «Сотнікаў», «Абеліск», «Знак бяды»	12
	Эрнэст Хемінгуэй. Аповесць «Стары і мора»	2
	Уладзімір Караткевіч. Вершы «Каложа», «Багдановічу», «Ты і я», «І тады закахалася хмара...»; раман «Чорны замак Альшанскі»	10
	Міхась Стральцоў. Апавяданні «Сена на асфальце», «На чацвёртым годзе вайны», «Смаленне вепрука»	6
	Ніл Гілевіч. Вершы «Край мой беларускі, край!..», «Ах, якая над Гайнай купальская ноч!..», «Страціў слова, страціў спадчыннае слова...», «Паклон табе, мой беларускі краю!..»; раман у вершах «Родныя дзеці»	5
	Іван Чыгрынаў. Апавяданні «Дзівак з Ганчарнай вуліцы», «У ціхім тумане» («Маці»)	4
	Іван Навуменка. Апавяданні «Сямнацатай вясной», «Хлопцы самай вялікай вайны»	4
	Генрых Бэль. Раман «Дом без гаспадара» (ва ўрыўках)	2
	Рыгор Барадулін. Вершы «Неруш», «Яна адна, зямля вякоў...», «Бацьку», «Заспаная раніца мжыстая...», «Чалавек не ўзнікае так...», «Пакуль жывеш, развітайся з жыццём...»	4
	Алесь Разанаў. Вершы «Радзіма...», «Кожны народ мае...», «У крузе», «Спадчына», «Горад», «На гэтай зямлі», «Барана»	4
	Георгій Марчук. Навелы «Канон Гарыні», «Канон Маці», «Канон Школе»	4
	Аляксей Дудараў. П'еса «Князь Вітаўт»	4
	Міхась Башлакоў. Вершы «Дарогі Палесся», «Заркапад», «Рэха даўніх гадоў», «Не будзьце раўнадушнымі ніколі», «Тры лікі любові», «Музыка вясны», цыкл «Радзіма...»	4
	СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА. АГЛЯД	

Літаратурны працэс у Беларусі на сучасным этапе	3
Паэзія (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	8
Проза (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	11
Драматургія (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	9
Паўтарэнне і падагульненне вывучанага за год	2
Урокі па творах для дадатковага чытання	3
Рэзерв вучэбнага часу	2
УСЯГО (у тым ліку на напісанне навучальных і кантрольных сачыненняў)	136

Вучэбны прадмет «Беларуская літаратура» (базавы ўзровень)

Табліца 2

Раздзел вучэбнай праграмы	Колькасць гадзін на вывучэнне раздзела пры вывучэнні вучэбнага прадмета 2 гадзіны на тыдзень толькі ў Х класе	Колькасць гадзін на вывучэнне раздзела пры вывучэнні вучэбнага прадмета 2 гадзіны на тыдзень толькі ў XI класе
УВОДЗІНЫ	1	
ДАЎНЯЯ ЛІТАРАТУРА (XI–XVIII стст.)		
Літаратура эпохі Сярэдневякоўя	1	1
Літаратура эпохі Адраджэння. Францыск Скарына. Прадмова да ўсёй Бібліі, прадмова да кнігі Псалтыр. Развіццё беларускага кнігадрукавання (Сымон Будны, Васіль Цяпінскі і іншыя асветнікі)	1	1
Літаратура эпохі Барока. Літаратура эпохі Асветніцтва	1	1
РАЗВІЦЦЁ НОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ XIX ст.		
Агульная характарыстыка беларускай літаратуры XIX ст.	1	1
Рамантызм у еўрапейскім і беларускім мастацтве слова канца XVIII – першай паловы XIX ст. як вядучы літаратурны напрамак (з абагульненнем раней вывучанага)	1	1
Ян Чачот. Вершы «Покуль сонца ўзыхдзе...», «Да мілых мужычкоў», «На прыезд Адама Міцкевіча»	1	1
Францішак Багушэвіч. Паэма «Кепска будзе!»	1	1
ШЛЯХІ РАЗВІЦЦЯ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ		

ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ ХХ ст.		
Беларуская літаратура пачатку ХХ ст.	1	1
Цётка. Вершы «Мае думкі», «Вера беларуса», «Мора»	1	1
Ядвігін Ш. Апавяданне «Дуб-дзядуля»	1	1
Янка Купала. Драма «Раскіданае гняздо»	2	2
Якуб Колас. Трылогія «На ростанях» (частка першая «У палескай глушы»)	3	2
Максім Багдановіч. Вершы «Песняру», «Кніга», «Летапісец», «Мяжы», «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...»	1	1
Алесь Гарун. Вершы «Ты, мой брат, каго зваць Беларусам...», «Ідуць гады»	1	1
Беларуская літаратура 1920–1930-х гадоў: агляд	1	1
Максім Гарэцкі. Апавяданне «Літоўскі хутарок»	1	1
Змітрок Бядуля. Апавяданне «Бондар»	1	1
Уладзімір Дубоўка. Вершы «О Беларусь, мая шыпшына», «Залатая асенняя раніца...», «Родная мова, цудоўная мова!»	1	1
Кандрат Крапіва. Камедыя «Хто смяецца апошнім»	2	2
Міхась Зарэцкі. Апавяданне «Дзіўная»	1	1
Беларуская літаратура перыяду Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945). Агляд	1	1
Героіка-патрыятычны пафас ваеннай лірыкі	1	1
Кузьма Чорны. Раман «Пошукі будучыні»	3	3
Беларуская літаратура пасляваенных дзесяцігоддзяў (1945–1965)	1	1
Пімен Панчанка. Вершы «Герой», «Родная мова», «Той дзень прапаў і страчаны навекі...», «Спарышы», «Крык сойкі»	1	1

Іван Мележ. Раман «Людзі на балоце»	3	3
БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА ПЕРЫЯДУ 1960-х – ПАЧАТКУ 1990-х ГАДОЎ		
Развіццё беларускай літаратуры ў 1960-х – пачатку 1990-х гадоў. Агляд	1	1
Іван Шамякін. Раман «Сэрца на далоні»	3	3
Андрэй Макаёнак. «Зацюканы апостал»	2	2
Янка Брыль. Лірычныя мініяцюры «Загадка», «Трохі пра вечнае»	1	1
Васіль Быкаў. Аповесць «Знак бяды»	3	3
Уладзімір Караткевіч. Раман «Чорны замак Альшанскі»	3	3
Міхась Стральцоў. Апавяданне «Сена на асфальце»	1	1
Ніл Гілевіч. Вершы «Край мой беларускі, край!..», «Ах, якая над Гайнай купальская ноч!..», «Страціў слова, страціў спадчыннае слова...»; раман у вершах «Родныя дзеці»	2	2
Іван Чыгрынаў. Апавяданне «Дзівак з Ганчарнай вуліцы»	1	1
Іван Навуменка. Апавяданне «Сямнацатай вясной»	1	1
Рыгор Барадулін. Вершы «Неруш», «Яна адна, зямля вякоў...», «Бацьку», «Заспаная раніца мжыстая...», «Чалавек не ўзнікае так...»	1	1
Алесь Разанаў. Вершы «Радзіма...», «Кожны народ мае...», «У крузе», «Спадчына», «Горад»	1	1
Георгій Марчук. Навелы «Канон Гарыні», «Канон Маці»	1	1
Аляксей Дудараў. П'еса «Князь Вітаўт»	2	2
Міхась Башлакоў. Верш «Заркапад», цыкл вершаў «Радзіма...»	1	1
СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА. АГЛЯД		
Літаратурны працэс у Беларусі на сучасным этапе	1	1

Паэзія (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	1	1
Проза (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	2	2
Драматургія (у межах агляду вылучаюцца аўтары і творы на выбар настаўніка)	1	1
Паўтарэнне і падагульненне вывучанага за год	1	1
Урокі па творах для дадатковага чытання	1	1
УСЯГО (у тым ліку на напісанне навучальных і кантрольных сачыненняў)	70	68

Звяртаем увагу, што колькасць кантрольных і навучальных работ, на напісанне якіх адводзіцца асобны ўрок (асобныя ўрокі), пры вывучэнні вучэбных прадметаў «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» для ліцэяў вызначана ў Дадатку 4 да Метадычных рэкамендацый па фарміраванні культуры вуснага і пісьмовага маўлення ва ўстановах адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі: [https://adu.by/Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Метадычныя рэкамендацыі, указанні.](https://adu.by/Галоўная/Адукацыйны_працэс_2024/2025_навучальны_год/Агульная_сярэдняя_адукацыя/Метадычныя_рэкамендацыі_указанні)

5. Асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу

У 2023 годзе адбылося **нацыянальнае даследаванне якасці адукацыі**, накіраванае на праверку функцыянальнай адукаванасці вучняў. Рэкамендацыі па выніках даследавання, якімі варта кіравацца з мэтай фарміравання чытацкай, матэматычнай, прыродазнаўчай, фінансавай адукаванасці, размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: [https://adu.by/Галоўная / Нацыянальнае даследаванне якасці адукацыі.](https://adu.by/Галоўная/Нацыянальнае_даследаванне_якасці_адукацыі)

Фарміраванне ў вучняў функцыянальнай адукаванасці сродкамі вучэбнага прадмета прадугледжвае развіццё здольнасцей выкарыстоўваць набытыя веды, уменні і навыкі для вырашэння шырокага дыяпазону жыццёвых задач у розных сферах дзейнасці, зносін і сацыяльных адносін.

Працэс фарміравання функцыянальнай адукаванасці патрабуе ад настаўніка выкарыстоўваць метады і прыёмы навучання, якія дазваляюць развіваць ініцыятыўную, самастойную і творчую асобу:

камунікатыўны метады, які ўключае прыёмы: дыскусія, дэбаты, вусная прэзентацыя, публічнае выступленне, выказванне ўласнага пункту гледжання, інтэрв'ю і інш.;

эўрыстычны метады, які ўключае прыёмы: мазгавы штурм, знаходжанне аналогій, функцыянальны аналіз, эўрыстычныя назіранні, эўрыстычныя пытанні і інш.;

метады праектаў, які ўключае прыёмы: вылучэнне гіпотэзы (здагадкі), доказ гіпотэзы (здагадкі), працяг даследавання і інш.;

праблемны метады, які ўключае прыёмы: пастаноўка праблемы, стварэнне праблемнай сітуацыі, аналіз праблемнай сітуацыі, знаходжанне прычынна-выніковых сувязей, вырашэнне праблемнай сітуацыі і інш.

Асноўную ролю ў фарміраванні функцыянальнай адукаванасці выконваюць заданні, заснаваныя на розных жыццёвых сітуацыях. Падобныя заданні не маюць дакладнага алгарытму вырашэння і не з'яўляюцца стандартнымі па сваёй сутнасці. Для іх выканання неабходна выкарыстоўваць міжпрадметныя веды і ўменні, універсальныя вучэбныя дзеянні, якія ўключаюць крытычнае і крэатыўнае мысленне, навыкі пошуку і перапрацоўкі інфармацыі.

У адукацыйны працэс мэтазгодна ўключаць заданні па розных напрамках функцыянальнай адукаванасці. Мэтазгодна выкарыстоўваць заданні, накіраваныя:

на трактоўку вучнямі інфармацыі аб аб'екце, прыведзенай у тэкставай або графічнай форме;

выяўленне падобных і адрозных уласцівасцей аб'екта ці з'явы;

усталяванне падабенства (аналогіі) малавывучанага аб'екта з добра вядомым аб'ектам у форме гіпотэзы;

прымяненне прыёму мадэлявання;

фарміраванне ўменняў фармуляваць вывады на аснове прыведзеных звестак;

знаходжанне шляхоў вырашэння праблемных жыццёвых сітуацый;

пошук, атрыманне, інтэрпрэтацыю, пераўтварэнне, ацэнку і крытычнае асэнсаванне інфармацыі і г.д.

Да 2024/2025 навучальнага года падрыхтавана серыя вучэбна-метадычных комплексаў факультатыўных заняткаў па фарміраванні функцыянальнай адукаванасці сродкамі праектнай дзейнасці. Поўны пералік ВМК, якія маюць міжпрадметны характар, размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> *Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Вучэбныя прадметы. V–XI класы / Вучэбна-метадычныя комплексы факультатыўных заняткаў па фарміраванні функцыянальнай адукаванасці вучняў.*

З мэтай забеспячэння шырокага выкарыстання ў адукацыйным працэсе ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі **вынікаў расследавання крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны і пасляваенны перыяд Генеральнай**

пракуратурай Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь распрацаваны і выдадзены вучэбныя дапаможнікі:

Геноцид белорусскага народа в годы Великой Отечественной войны : учебное пособие для учащихся 5–9-х классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с белорусским и русским языками обучения и воспитания / составители : Толкачёв В. В. [и др.]. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2023.

Геноцид белорусскага народа в годы Великой Отечественной войны : учебное пособие для учащихся 10–11-х классов учреждений образования, реализующих образовательные программы общего среднего образования, с белорусским и русским языками обучения и воспитания / составители : Толкачёв В. В. [и др.]. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2023.

Метадычныя рэкамендацыі па выкарыстанні ў адукацыйным працэсе гэтых вучэбных дапаможнікаў размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале (<https://adu.by/> [Галоўная / Інфармацыя для педагогаў / Раследаванне крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа](#)).

Пры арганізацыі адукацыйнага працэсу па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» неабходна кіравацца інструктыўна-метадычным пісьмом Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь «Аб вывучэнні ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі матэрыялаў аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны» (<https://adu.by/> [Галоўная / Інфармацыя для педагогаў / Раследаванне крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа](#)).

У 2024/2025 навучальным годзе актуальнай застаецца **рэалізацыя выхаваўчага патэнцыялу вучэбных прадметаў «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» ў адукацыйным працэсе з мэтай фарміравання ў вучняў пачуцця патрыятызму, грамадзянскасці, павагі да гістарычнага мінулага, стваральнай працы як галоўнай умовы развіцця беларускай дзяржавы. Рашэнне гэтых задач павінна спрыяць фарміраванню атмасферы міру і згоды ў беларускім грамадстве і быць звязана з дасягненнем вучнямі асобасных адукацыйных вынікаў, адлюстраваных у адукацыйных стандартах і вучэбных праграмах.**

Патрыятычнае выхаванне **на ўроках беларускай мовы** рэалізуецца праз прывіццё любові і павагі, свядомага стаўлення да мовы як духоўнай каштоўнасці, сродку зносін і атрымання ведаў у розных сферах чалавечай дзейнасці. Асаблівай увагі патрабуюць асэнсаванне беларускай мовы як нацыянальнай культурнай каштоўнасці, фарміраванне ўсвядомленага ўспрымання вучнямі беларускай літаратурнай мовы як сродку замацавання традыцый, маральных ідэалаў грамадства; фарміраванне ў вучняў пачуцця прыгажосці, мілагучнасці, выразнасці, эстэтычнай вартасці беларускай мовы.

Багатым выхаваўчым патэнцыялам валодаюць культуразнаўчыя тэксты, якія выкарыстоўваюцца на ўроках мовы ў якасці дыдактычнага матэрыялу. Падчас працы з такімі тэкстамі мэтазгодна праз каментарый або аналіз зместу **звяртаць увагу** вучняў на факты духоўнай і матэрыяльнай культуры беларускага народа: традыцыі, мараль, побыт, жыццёвую філасофію, каштоўнасці, нацыянальныя сімвалы і інш. Асаблівую ўвагу варта засяродзіць на знакавых падзеях гісторыі Беларусі, якія сведчаць пра гераічнае мінулае краіны, подзвігі герояў Вялікай Айчыннай вайны і інш.

Пры падборы дыдактычнага матэрыялу да вучэбных заняткаў рэкамендуецца аддаваць перавагу такім практыкаванням і заданням, якія сваім зместам выходзяць у вучняў любоў і павагу да мовы, Радзімы, яе прыроды; спрыяюць фарміраванню нацыянальнай самасвядомасці, грамадзянскасці, патрыятызму, павагі да гістарычнага мінулага народа.

З мэтай рэалізацыі выхаваўчага патэнцыялу вучэбнага прадмета рэкамендуецца выкарыстоўваць актыўныя метады і формы навучання (арганізацыя гутарак, публічных выступленняў, дыскусій, дыспутаў па праблемных пытаннях, сітуацыях, падрыхтоўка дакладаў, паведамленняў, стварэнне тэкстаў пэўнага стылю і жанру, тэкстаў на адну тэму ў розных стылях маўлення, напісанне работ даследчага характару і інш.). Варта выкарыстоўваць міжпрадметныя сувязі беларускай мовы з літаратурай і іншымі вучэбнымі прадметамі, акцэнтаваць увагу на ідэях, якія фарміруюць патрыятызм і грамадзянскасць.

Прыярытэтнай задачай **урокаў беларускай літаратуры** з'яўляецца фарміраванне ў вучняў патрыятычных каштоўнасных арыентацый, павагі да гістарычнага мінулага. Важная роля ў яе вырашэнні адводзіцца літаратурнай адукацыі ў сувязі з бяспрэчнымі выхаваўчымі магчымасцямі мастацкай літаратуры. Асаблівую ўвагу неабходна надаваць творам патрыятычнага і грамадзянскага зместу. Перш за ўсё гэта творы, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. Подзвіг нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, усё ім перажытае і здзейсненае, бязмежная мужнасць, патрыятычная самаахвярнасць, уменне перамагаць – гэта маральны капітал, з якога новыя пакаленні чэрпаюць духоўную сілу, асэнсоўваюць бяспрэчную каштоўнасць мірнага неба над галавой.

У гэтым кантэксце неабходна актыўна выкарыстоўваць на ўроках экранізацыю мастацкіх твораў, якія выклікаюць асаблівы эмацыянальны водгук у вучняў, параўнальнае вывучэнне твораў патрыятычнага зместу беларускай і рускай літаратур.

Пры вывучэнні мастацкіх твораў, у якіх расказваецца пра пакуты людзей на вайне («Васількі» Міхася Лынькова, «Над спаленай вёскай...» Аркадзя Куляшова, «Незагойная рана» Васіля Быкава, «Пошукі будучыні» Кузьмы Чорнага), а таксама пры правядзенні пазакласнай работы па вучэбным прадмеце неабходна звяртаць увагу на праблему **генацыду**

беларускага народа з апорай на гісторыі ўласных сем'яў вучняў, дакументальныя факты (напрыклад, «Хатынскі спіс», кнігі серыі «Памяць»).

Важна, каб у працэсе такой работы маладое пакаленне беларусаў разумела неабходнасць захавання памяці пра ахвяр **генацыду**, а таксама беражлівых адносін да гістарычнага мінулага, захавання міру і каштоўнасці стваральнай працы. Пры гэтым трэба ўлічваць узроставыя і індывідуальныя асаблівасці вучняў.

На ўроках беларускай літаратуры рэкамендуецца:

пры вывучэнні жыццёвага і творчага шляху пісьменнікаў акцэнтаваць увагу на тых момантах, якія дэманструюць вучням узор паводзін Чалавека і Грамадзяніна, Працаўніка і Барацьбіта за мір;

аналізе літаратурнага твора звяртаць увагу вучняў на словы і ўчынкі літаратурных герояў, якія ілюструюць гуманныя адносіны да навакольнага свету (беражлівыя адносіны да прыроды, культурнай спадчыны краіны); прававую і маральную культуру (выкананне законаў і захаванне маральных норм, усведамленне агульначалавечых каштоўнасцей); грамадзянска-патрыятычную пазіцыю (паважлівыя адносіны да гісторыі і культуры сваёй краіны, жаданне прынесці ёй карысць); паважлівыя адносіны да працы, імкненне павышаць свой узровень адукацыі і г. д.

Пры вывучэнні літаратурных твораў рэкамендуецца ўключаць вучняў у розныя віды дзейнасці, прапаноўваць ім разнастайныя заданні, накіраваныя на аналіз жыццёвых сітуацый, у якіх апынуліся літаратурныя героі, прынятых героямі рашэнняў. Важна, каб пры гэтым вучні давалі маральна-этычную ацэнку ўчынкам і падзеям, усведамлялі і прымалі (або не прымалі) духоўна-маральныя ідэалы герояў; знаходзілі ў мастацкіх творах арыенціры для ўласных паводзін у розных жыццёвых абставінах.

Неабходна ўлічваць, што асноватворным падмуркам любога ўрока літаратуры з'яўляецца непасрэдная праца з тэкстам мастацкага твора, які становіцца адпраўным пунктам у працэсе бесперапыннага выхавання.

Для рэалізацыі выхаваўчага патэнцыялу вучэбнага прадмета ў працэсе работы з мастацкім творам прапануецца выкарыстоўваць:

заданні, арыентаваныя на практычную дзейнасць і сувязь са штодзённым жыццём (параўнальны аналіз пейзажных карцін у мастацкім творы і навакольнай прыроды; ліст ветэрану, заснаваны на ўражанні аб вывучаным творы пра Вялікую Айчынную вайну; дыспут пра маральны выбар герояў твораў; стварэнне інтэрнэт-старонак, прысвечаных памятным падзеям, апісаным у літаратурных творах);

заданні, якія дазваляюць звязаць вывучаемы матэрыял з асабістым сацыяльным вопытам і ўяўленнямі пра паводзіны людзей у грамадстве (інсцэніраванне фрагментаў мастацкіх твораў з наступным абмеркаваннем; стварэнне альтэрнатыўных сюжэтных ліній, фіналаў твораў з улікам змен у

характары герояў, іх учынках; літаратурныя віктарыны, эстафеты, конкурсы; падрыхтоўка літаратурнай экскурсіі);

заданні, накіраваныя на выяўленне асобных адносін вучняў да мастацкага твора, яго герояў (маляванне героя, падбор ілюстрацый, стварэнне вокладкі для кнігі, дзённікавых запісаў героя, падрыхтоўка эмацыянальнай партытуры настрою героя, складанне дыягнастычнай карты паводзін героя і інш.).

На ўроках беларускай літаратуры асаблівую ўвагу неабходна надаваць развіццю культуры маўлення вучняў, умению карэктна адносіцца да іншых меркаванняў, праяўляць паважлівыя адносіны да суб'ектаў.

Улічваючы вялікі выхаваўчы патэнцыял экскурсій, значную колькасць экскурсійных аб'ектаў і турыстычных маршрутаў мясцовага значэння, рэкамендуецца прадоўжыць выкарыстанне гэтай формы работы з улікам прынцыпу тэрытарыяльнай даступнасці. З гэтай мэтай распрацаваны Пералік экскурсійных аб'ектаў і турыстычных маршрутаў, якія рэкамендуецца для наведвання вучнямі ў рамках правядзення вучэбных і факультатыўных заняткаў, пазакласных мерапрыемстваў з улікам зместу вучэбных праграм па вучэбных прадметах.

Эфектыўнай формай арганізацыі адукацыйнага працэсу з'яўляецца правядзенне ўрокаў у музеі. Урокі могуць праводзіцца на базе музейных экспазіцый з экскурсійным суправаджэннем супрацоўнікаў музеяў. З улікам зместу дзеючых музейных экспазіцый распрацаваны пералік тэм для правядзення вучэбных заняткаў у форме экскурсій.

Названыя вышэй пералікі размешчаны на нацыянальным адукацыйным партале: <https://adu.by/> Галоўная / Адукацыйны працэс. 2024/2025 навучальны год / Агульная сярэдняя адукацыя / Метадычныя рэкамендацыі, указанні.

Пры планаванні і арганізацыі пазакласнай работы па беларускай мове і літаратуры рэкамендуецца **звярнуць увагу на каляндар юбілейных дат і святочных дзён**, якія будуць адзначацца ў 2024/2025 навучальным годзе.

Каляндар юбілейных дат, якія будуць адзначацца ў 2024/2025 навучальным годзе:

<i>верасень:</i>	95-годдзе з дня нараджэння Мікалая Матукоўскага
<i>кастрычнік:</i>	75-годдзе з дня нараджэння Аляксея Якімовіча
<i>лістапад:</i>	115-годдзе з дня нараджэння Максіма Лужаніна 125-годдзе з дня нараджэння Міхася Лынькова
<i>снежань:</i>	90-годдзе з дня нараджэння Івана Чыгрынава
<i>студзень:</i>	105-годдзе з дня нараджэння Міколы Аўрамчыка 85-годдзе з дня нараджэння Леаніда Дайнекі
<i>люты:</i>	100-годдзе з дня нараджэння Івана Навуменкі 90-годдзе з дня нараджэння Рыгора Барадуліна

<i>сакавік:</i>	185-годдзе з дня нараджэння Францішка Багушэвіча 105-годдзе з дня нараджэння Аляксея Пысіна
<i>красавік:</i>	85-годдзе з дня нараджэння Віктара Казько
<i>май:</i>	125-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Жылкі
<i>чэрвень:</i>	75-годдзе з дня нараджэння Аляксея Дударова 125-годдзе з дня нараджэння Кузьмы Чорнага 120-годдзе з дня нараджэння Петруся Броўкі
<i>ліпень:</i>	120-годдзе з дня нараджэння Пятра Глебкі 125-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Дубоўкі

Каляндар святочных дзён:

- 1 верасня – Дзень беларускага пісьменства
 15 верасня – Дзень бібліятэк
 21 лютага – Міжнародны дзень роднай мовы
 3 сакавіка – Сусветны дзень пісьменніка
 21 сакавіка – Сусветны дзень паэзіі
 27 сакавіка – Сусветны дзень тэатра
 2 красавіка – Міжнародны дзень дзіцячай кнігі
 15 красавіка – Міжнародны дзень культуры
 18 мая – Міжнародны дзень музеяў
 25 мая – Дзень філолага

6. Дадатковыя рэсурсы

Карысную інфармацыю пры падрыхтоўцы да вучэбных заняткаў можна знайсці на наступных ***інтэрнэт-рэсурсах***:

<http://edu.gov.by> – Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь;

<https://adu.by> – нацыянальны адукацыйны партал;

<http://www.belarus.by/ru/travel/heritage> – афіцыйны сайт Рэспублікі Беларусь;

<https://www.belstat.gov.by> – афіцыйны сайт Нацыянальнага статыстычнага камітэта Рэспублікі Беларусь;

<https://www.nlb.by> – Нацыянальная бібліятэка Беларусі;

<http://www.kupalauski.by> – Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы;

<http://bellit.museum.by/be> – Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры;

<http://bagdanovich.museum.by> – Літаратурны музей Максіма Багдановіча;

<http://www.yakubkolas.by> – Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа;

<http://www.kupala-museum.by> – Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы;

<https://zviazda.by> – рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом „Звязда“».

Пры арганізацыі адукацыйнага працэсу можна выкарыстоўваць **адзіны інфармацыйна-адукацыйны рэсурс** (<https://eior.by>), прызначэнне якога – падтрымка навучэнцаў, што атрымліваюць агульную сярэдняю адукацыю ў адпаведнасці з індывідуальным вучэбным планам, а таксама навучэнцаў, што па ўважлівых прычынах часова не могуць наведваць установу адукацыі.

7. Арганізацыя метадычнай работы

Для арганізацыі дзейнасці метадычных фарміраванняў настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры ў 2024/2025 навучальным годзе прапануецца адзіная тэма «**Рэалізацыя задач Года якасці сродкамі вучэбных прадметаў „Беларуская мова“, „Беларуская літаратура“, у тым ліку ў кантэксце фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў**».

Мэта метадычнай работы: удасканаленне прафесійнай кампетэнтнасці настаўніка па пытаннях фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў сродкамі вучэбнага прадмета.

На жнівеньскіх прадметных секцыях настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры рэкамендуецца абмеркаваць наступныя пытанні:

1. Нарматыўнае прававое і навукова-метадычнае забеспячэнне агульнай сярэдняй адукацыі ў 2024/2025 навучальным годзе:

Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі, іншыя нарматыўныя прававыя акты, якія рэгулююць пытанні арганізацыі адукацыйнага працэсу па вучэбных прадметах: асноўныя палажэнні, выхаванне ў сістэме адукацыі, агульныя патрабаванні да арганізацыі адукацыйнага працэсу;

правілы бяспекі арганізацыі адукацыйнага працэсу, арганізацыі выхаваўчага працэсу ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі;

абноўленая вучэбная праграма па беларускай літаратуры для VIII класа;

новыя вучэбныя і вучэбна-метадычныя дапаможнікі па вучэбных прадметах «Беларуская мова», «Беларуская літаратура»;

электронныя дадаткі да вучэбных дапаможнікаў па вучэбных прадметах «Беларуская мова», «Беларуская літаратура», размешчаныя на інтэрнэт-рэсурсе «Профільнае навучанне» (<http://profil.adu.by>): мэтавае прызначэнне, магчымасці выкарыстання пры вывучэнні адпаведных вучэбных прадметаў у X і XI класах на павышаным узроўні.

2. Аналіз вынікаў экзамену па вучэбным прадмеце «Беларуская мова» па завяршэнні навучання і выхавання на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі.

3. Цэнтралізаваны экзамен па вучэбным прадмеце «Беларуская мова» па завяршэнні навучання і выхавання на III ступені агульнай сярэдняй адукацыі: аналіз вынікаў і напрамкі ўдасканалення падрыхтоўкі вучняў.

4. Аналіз вынікаў работы вучэбна-метадычнага аб'яднання і іншых метадычных фарміраванняў настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры ў 2023/2024 навучальным годзе. Планаванне работы метадычных фарміраванняў на 2024/2025 навучальны год.

На працягу навучальнага года на пасяджэннях метадычных фарміраванняў настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры (вучэбна-метадычнае аб'яднанне, школа маладога настаўніка, школа ўдасканалення педагогічнага майстэрства, творчыя групы і інш.) рэкамендуецца разгледзець тэарэтычныя і практычныя аспекты выхавання і развіцця асобы вучня, пытанні метадыкі выкладання вучэбных прадметаў у кантэксце разглядаемай тэмы з улікам эфектыўнага педагогічнага вопыту настаўнікаў рэгіёна:

сучасныя вучэбныя заняткі па беларускай мове і літаратуры ў кантэксце фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў;

фарміраванне функцыянальнай адукаванасці вучняў на ўроках беларускай мовы і літаратуры з дапамогай сучасных, у тым ліку інфармацыйна-камп'ютарных, тэхналогій і метадаў навучання (развіццё крытычнага мыслення, «адкрытая прастора», шматмерныя дыдактычныя інструменты, праблемнае навучанне і інш.);

праектна-даследчая дзейнасць на ўроках беларускай мовы і беларускай літаратуры ў кантэксце фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў;

функцыянальныя і змястоўныя магчымасці вучэбных дапаможнікаў па беларускай мове і літаратуры як сродак развіцця чытацкай адукаванасці вучняў;

выкарыстанне інавацыйных форм і метадаў інтэнсіфікацыі навучання (кейс-метады, дэбаты, дыскусіі, гульнявыя метады і інш.) на ўроках беларускай мовы і літаратуры як інструмент фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў;

формы, метады і прыёмы фарміравання і развіцця чытацкай адукаванасці вучняў на ўроках беларускай мовы і літаратуры;

тэксты новай прыроды (інтэрнэт-публікацыі, мультымедычныя прэзентацыі, інтэрактыўная інфаграфіка) як рэсурс фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў;

рэалізацыя міжпрадметных сувязей беларускай мовы і літаратуры з мэтай фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў;

патэнцыял інструментаў візуалізацыі тэксту (схемы, дыяграмы, інтэлект-карты, інфаграфіка) у развіцці метапрадметных кампетэнцый вучняў як асновы функцыянальнай адукаванасці;

практыка-арыентаваныя заданні па беларускай мове і літаратуры як сродак фарміравання функцыянальнай адукаванасці вучняў.

З мэтай забеспячэння ўмоў для развіцця прафесійнай кампетэнтнасці настаўнікаў у дзяржаўнай установе адукацыі «Акадэмія адукацыі» праводзяцца мерапрыемствы ў адпаведнасці з Рэспубліканскім каардынацыйным планам мерапрыемстваў дадатковай адукацыі педагогічных работнікаў (<https://clck.ru/3AJ8HA>).

Навукова-інфармацыйную і арганізацыйна-метадычную дапамогу настаўнікам беларускай мовы і літаратуры аказвае часопіс «**Беларуская мова і літаратура**» (дзяржаўнае прадпрыемства «Выдавецтва “Адукацыя і выхаванне”»). Часопіс знаёміць з новымі тэхналогіямі правядзення ўрокаў, публікуе лепшыя распрацоўкі ўрокаў па беларускай мове і літаратуры, надае ўвагу пытанням кантролю ведаў, уменняў навучэнцаў і падрыхтоўкі да прадметных алімпіяд, пазакласнай работы.